

## سۇئال

نامازنىڭ سۈننەتلىرى نېمىلەردىن ئىبارەت؟، بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

## تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيەلەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە-تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابى كىراملارغا ئاللاھنىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

نامازنىڭ سۈننەتلىرى كۆپ بولۇپ، بۇ سۈننەتلەر ئاغزاكى سۈننەتلەر ۋە ئەمەلىي سۈننەتلەر دەپ ئىككى تۈرگە ئايرىلىدۇ. بۇ يەردە مەقسەت قىلىنىدىغان سۈننەتلەر، پەرز-ۋاجىبلاردىن باشقا سۈننەتلەرنى بىلدۈرىدۇ.

بەزى پىقھى ئالىملىرى ئاغزاكى سۈننەتنى 17 گە، ئەمەلىي سۈننەتنى 55 گە يەتكۈزگەن، بۇ سۈننەتلەردىن بىرەرسى قەستەن بولسۇن ياكى سەھۋەن بولسۇن، تەرك قىلىنىدىكەن بۇنىڭ بىلەن ناماز بۇزۇلمايدۇ. ئەمما پەرز-ۋاجىبلار بۇنىڭ ئەكسىچە بولىدۇ.

پەرز بىلەن ۋاجىبنىڭ ئارىسىدىكى پەرقلەر: "پەرز ئەمەللەر سەھۋەنلىك ياكى قەستەنلىك بىلەن بولسىمۇ تەرك قىلىنمايدۇ، بەلكى تولۇق ئادا قىلىنىشى تەلەپ قىلىنىدۇ. ۋاجىب بولسا ئۇنتۇلۇپ قالغاندا ساقىت بولىدۇ ۋە سەھۋەنلىك سەجدىسى بىلەن تولۇقلىنىدۇ.

بىز بۇ يەردە، سوئالغا مۇناسىۋەتلىك قىلىپ ئالدى بىلەن نامازنىڭ پەرز، ۋاجىبلىرىنى ئاندىن سۈننەتلىرىنى زىكىر قىلىمىز، بىز بۇ مەسىلىدە، ھەنبەلى پىقھى ئالىملىرى ئارىسىدا مەشھۇر بولغان "دەلىل ئەتتالىب" دېگەن كىتابنىڭ تىكىستىدىن بايان قىلىمىز.

## بىرىنچى: نامازنىڭ پەرزلىرى ئون تۆت بولۇپ، ئۇلار:

1-قادر بولغان كىشىنىڭ پەرز دە قىيامدا تۇرىشى.

2-ئاللاھۇ ئەكبەر دەپ تەكبىر ئېيتىپ نامازنى باشلاش.

3-پاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇش.

4-رۇكۇ قىلىش، ئەك تۇۋەن بولغاندا ئىككى ئالقنى بىلەن ئىككى تىزنى تۇتقىدەك ئېگىلىش، ئەك توغرىسى، دۈمبىسىنى تەپ-تۈز قىلىپ بىشىنى دۈمبىسىنىڭ باراۋىرىدە قىلىش.

5- رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈرۈش.

6-راۋرۇس تىك تۇرۇش.

7-سەجدە قىلىش، ئەك توغرىسى، پىشانىسى، بۇرنى، ئىككى ئالقنى، ئىككى تىزى، ئىككى پۇتىنىڭ بارماقلىرىنىڭ ئەتراپىنى سەجدە قىلىدىغان جايغا تەككۈزۈش، ئەك تۇۋىنى ھەر بىر ئەزانىڭ مەلۇم بىر قىسمىنى سەجدە قىلىدىغان جايغا تەككۈزۈش.

8-سەجدىدىن بېشىنى كۆتۈرۈش.

9- ئىككى سەجدىنىڭ ئارىسىدا ئولتۇرۇش، قانداق شەكىلدە ئولتۇرسا دۇرۇس بولىدۇ، سۈننەت بويىچە، سول پۇتىنى يىيىپ، ئوڭ پۇتىنى تىكلەپ ئولتۇرۇش، پۇتىنىڭ ئۇچىنى قىبلە تەرەپكە يۈزلەندۈرۈش.

10-ھەر بىر ئەمەلنى ئالدىرماي تولۇق ئادا قىلىش.

11- ئاخىرىقى تەشەھۇت.

12- سالام بېرىش ئۈچۈن ئاخىرىقى تەشەھۇتتا ئولتۇرۇش.

13-ئىككى تەرەپكە سالام بېرىش، ناماز ئوقۇغۇچى ئىككى قېتىم: ئەسسalamۇ ئەلەيكۇم ۋەرەھمەتۇللاھ دېيىش، نەپلە ناماز ۋە جىنازا نامىزىدا بىر تەرەپكە سالام بەرسە كۇپايە قىلىدۇ.

14-يۇقىرىدا زىكىر قىلىنغان ئەمەللەرنى تەرتىپ بىلەن ئىلىپ بېرىش، ئەگەر رۇكۇ قىلىشتىن ئىلگىرى قەستەن سەجدە قىلسا نامىزى بۇزىلىدۇ، ئەمما سەھۋەتلىكتىن قىلغان بولسا قايتىدىن رۇكۇ قىلىپ ئاندىن سەجدە قىلىدۇ.

### ئىككىنچى: نامازنىڭ ۋاجىبلىرى سەككىزدۇر:

1-ناماز باشلاش تەكبىرىدىن باشقا تەكبىرلەر. (رۇكۇ ۋە سەجدىدىكى تەكبىرلەر).

2- ئىمام ۋە يالغۇز ناماز ئوقۇغۇچى سەمەئەللاھۇ لىمەن ھەمدە دېيىش.

3-رەببەنا ۋەلەكەل ھەمدۇ دېيىش.

4- ئاز بولغاندا رۇكۇدا بىر قېتىم سۇبھانە رەببىيەل ئەزىم دېيىش.

5- ئاز بولغاندا سەجدىدە بىر قېتىم سۇبھانە رەببىيەل ئەئلا دېيىش.

6-ئىككى سەجدىنىڭ ئارىسىدا: رەببىغ فىرلى دېيىش.

7-ئەۋۋەلىقى تەشەھۇت.

8-ئەۋۋەلىقى تەشەھۇت ئۈچۈن ئولتۇرۇش.

### ئۈچىنچى: نامازنىڭ ئاغزاكى سۈننەتلىرى 11 بولۇپ، ئۇلار:

1- ناماز باشلاش تەكبىرىدىن كىيىن: سۇبھانە كەللاھۇممە، ۋەتەبارەكەسمۇكە، ۋە تەئالا جەددۇكە، ۋە لا ئىلاھە غەيرۇكە" دېگەن ئاچقۇچ دۇئاسىنى ئوقۇش.

2-ئەئۇزۇ بىللاھى مەنەششەيتانىر رەجىم دېيىش.

3-بىسىمىلاھىررەھمانىررەھىم دېيىش.

4- پاتىھەدىن كىيىن ئامىين دېيىش.

5-پاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇپ بولغاندىن كىيىن يەنە بىر سۈرە ئوقۇش.

6- ئىمام بامدات، شام ۋە خۇپتەن نامىزىدا قىرائەتنى ئاشكارا قىلىش.

7-رۇكۇدىن تۇرۇپ رەببەنا لەكەل ھەمدۇ دەپ بولغاندىن كىيىن: مىلئۇسسەماۋاتى، ۋە مىلئۇلئەردى، ۋە مىلئۇ ما شىئە مىن شەيئىن بەئدۇ دېگەن دۇئانى ئوقۇش.

8-رۇكۇدا سۇبھانە رەببىيەل ئەزىمنى ئۈچ قېتىم ياكى بەش قېتىم ياكى ئۇنىڭدىن كۆپرەك دېيىش.

9- سەجدىدە سۇبھانە رەببىيەل ئەئلانى ئۈچ قېتىم ياكى بەش قېتىم ياكى ئۇنىڭدىن كۆپرەك دېيىش.

10-ئىككى سەجدىنىڭ ئارىسىدىكى رەببىغ فىرلى دېگەن دۇئانى بىر قېتىمدىن كۆپرەك دېيىش.

11- ئاخىرقى تەشەھۇتتا يەغەمبەرئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت-سالام يوللاش ۋە ئۇنىڭدىن كىيىن دۇئا قىلىش.

## تۆتىنچى: ئەمەلى سۈننەتلەر، يەنى نامازنىڭ ھەيئەتلىرى:

1- ناماز باشلاش تەكلىپى بىلەن بىرگە ئىككى قولىنى كۆتۈرۈش.

2- رۇكۇ قىلىدىغان ۋاقىتتا تەكلىپ بىلەن ئىككى قولىنى كۆتۈرۈش.

3- رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈرگەندە يەنە ئىككى قولىنى كۆتۈرۈش.

4- ئۇنىڭدىن كىيىن قولىنى چۈشۈرۈۋېتىش.

5- ئوڭ قولىنى سول قولىنىڭ ئۈستىگە قويۇش.

6- نامازدا تۇرغاندا سەجدە قىلىدىغان جايغا قاراپ تۇرۇش.

7- قىيامدا تۇرغاندا ئىككى قەدىمىنىڭ ئارىسىنى ئىچىپ تۇرۇش.

8- رۇكۇ قىلغان ۋاقىتتا قولىنىڭ بارماقلىرىنىڭ ئارىسىنى ئىچىپ ئىككى قولى بىلەن ئىككى تىزنى چىڭ تۇتۇش، دۈمبىسىنى تەپ-تۈز قىلىش، بېشىنى دۈمبىسىنىڭ باراۋىرىدە تۈز قىلىش كېرەك.

9- ئىككى تىزىدىن باشقا سەجدە قىلىدىغان ئەزالىرىنى يەرگە تەككۈزۈش، بىۋاسىتە سەجدە قىلىدىغان جايغا تەككۈزۈش.

10- ئىككى بىلىكىنى ئىككى بېقىندىن ئايرىش، قورسىقىنى يوتسىدىن ئايرىش، يوتسىنى پاچىقىدىن ئايرىش، ئىككى تىزىنىڭ ئارىسىنى ئايرىش، ئىككى قەدىمنى تىك تۇتۇش، ئىككى پۇتىنىڭ بارماقلىرىنىڭ ئارىسىنى ئايرىپ يەرگە قىلىش، ئىككى ئالقىنىڭ بارماقلىرىنىڭ ئارىسىنى ئايرىپ ئىككى قولىنى ئىككى تىزىنىڭ باراۋىرىدە قويۇش.

11- ئىككى سەجدىنىڭ ئارىسىدا ۋە دەسلەپكى تەشەھۇتتا سول پۇتىنى يىيىپ ئوڭ پۇتىنى تىكلەپ ئولتۇرۇش، ئاخىرقى تەشەھۇتتا ئىككى پۇتىنى بىر تەرەپتىن چىقىرىپ، كاسسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرۇش.

12- ئىككى سەجدىنىڭ ئارىسىدا قولىنىڭ بارماقلىرىنىڭ ئارىسىنى ئىچىپ، ئىككى يوتسىنىڭ ئۈستىدە قويۇش، تۇشەھۇتتىمۇ شۇنداق قىلىش كېرەك، ئەمما تەشەھۇتتا ئاللاھ تائالانى زىكىر قىلىنغاندا، چىمچىلەك بىلەن يانداش بارمىقىنى چىڭ يىغىدۇ باش بارمىقى بىلەن ئوتتۇرا بارمىقىنى يۇمۇلاق قىلىدۇ، كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن ئىشارەت قىلىدۇ.

13- سالام بەرگەندە ئوڭ تەرەپكە ۋە سول تەرەپكە قارايدۇ.

بىز يۇقىرىدا بايان قىلىنغان پەرز، ۋاجىب، سۈننەت ئەمەللەرنىڭ ئارىسىدا پىقھى ئالىملىرىنىڭ قارىشىدا ئىختىلاپ بار، بىر ئىش



بىر مەزھەپتە ۋاجىب بولسا، يەنە بىر مەزھەپتە سۈننەت ھېسابلىنىدۇ، بۇ پىقھى كىتابلىرىدا تەپسىلى بايان قىلىنغان.

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.